МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СУДІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

МУЗИЧУК Олександр Миколайович - доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, проректор Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID ID: http://orcid.org/0000-0001-8367-2504

НЕВЯДОВСЬКИЙ Владислав Олегович - доктор юридичних наук, доцент, учений секретар секретаріату Вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID ID: http://orcid.org/0000-0002-3107-1464

УДК 351.74:342.922

DOI 10.32782/EP.2023.4.22

У статті задля розуміння світоглядних та морально-етичних засад оцінки роботи судів, які виступають первинними та системоутворювальними по відношенню до організаційних та правових, з'ясовано історичний шлях становлення категорій «суд» та «суддя», у тому числі на рівні перших цивілізацій в історії людства та релігій, які надавали даним категоріям сакрального, «божественного» змісту.

У контексті морально-етичних засад наголошено на тісному взаємозв'язку правосуддя з релігією та мораллю, що бере свій початок із стародавніх часів. Відповідно і стрижневі, світоглядні аспекти діяльності судів та формування особистості судді можна простежити саме на рівні аналізу даних історичних періодів, релігійних учень та персоналій, які виступали «первісними суддями».

Зазначено, що з часом прогресивне бачення професії судді супроводжувалося і зміною підходів до процесу оцінювання як такого, в основі якого покладена вже не воля правителя, не «промисел Божий», а закони логіки та мислення, засновані на конкретних аргументах.

Наголошено, що важливою складовою оцінювання роботи суду виступає і пошук відповідного ідеалу, зразку не лише на рівні універсальних морально-етичних засад, але й у практиці функціонування судів, у тому числі й в інших країнах, співставленні та узагальненні такої практики з її одночасною екстраполяцію на вітчизняні соціально-економічні та політико-правові реалії. Узагальнення такого зарубіжного досвіду дозволяє визначити розуміння оптимальних правових та організаційних засад оцінювання роботи судів. Зокрема, нами були проаналізовані підходи до оцінювання роботи судів у Франції, Польщі, Австралії та США. У тому числі осмислено роль зарубіжного досвіду громадського та наукового оцінювання роботи суду, яке є більш ініціативним, охоплює широкий спектр методів та підходів.

Зазначено, що в Україні оцінювання роботи судів відбувається на рівні Ради суддів України та Державної судової адміністрації України. Система оцінювання роботи суду в Україні затверджена Рішенням Ради суддів України від 02.04.2015 № 28, яким визначено відповідні стандарти, критерії, показники та методи оцінювання роботи суду.

Ключові слова: оцінювання, правові засади, робота судів, становлення судочинства, мораль.

Постановка проблеми

Добре функціонуюча судова система не лише підтримує захист прав людини, сприяє вирішенню спорів і сприяє притягненню винних до відповідальності, вона також захищає права власності, заохочує інвестиції та сприяє економічному зростанню [1, с. 6]. Водночас відправлення правосуддя в кожній країні з огляду на основоположний характер такої діяльності вимагає від уря-

дів здійснення ефективного нагляду за відправленням правосуддя у всіх його вимірах, включаючи соціальну справедливість і економічну доцільність [2, с. 189]. Так, оцінювання роботи суду в Україні та світі виступає багатовекторною, комплексною діяльністю, в основі якої лежать як морально-етичні, так організаційно-правові засади, що мають глибокі історичні корені та реалізуються у новітніх соціально-орієнтованих програмах у світі.

Стан дослідження теми

У вітчизняній правовій доктрині окремим питанням оцінювання роботи суду, ефективності судової системи присвячували свої дослідження такі вчені, як В. І. Борисов, В. Д. Бринцев, В. С. Зеленецький, Л. М. Москвич, М. Ю. Огай, О. В. Сердюк та багато інших. Значний внесок в осмислення досліджуваної проблематики, зокрема в контексті оцінювання окремих спеціалізованих судів у світі, внесли і зарубіжні дослідники, зокрема R. Boothroyd, A. Christy, M. French, J. Guydish, E. Hartsell, W. Hoyt, J. Lane, C. Leukefeld, T. Logan, E. Marchetti, K. McCollister, B. Tajima, W. Woods та інші. Проте окремим питанням, зокрема і морально-етичній основі такого оцінювання, і особливостям оцінювання спеціалізованих судів, у вітчизняній правовій літературі не приділено достатньої уваги.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає в тому, щоб у контексті історичного розвитку та детального аналізу міжнародного досвіду окреслити морально-етичні, організаційні та правові засади оцінювання роботи судів в Україні та світі. Для досягнення вказаної мети необхідно вирішити такі завдання: розкрити сутність морально-етичних засад оцінювання роботи судів на основі встановлення тісного взаємозв'язку правосуддя з релігією та мораллю, що бере свій початок із стародавніх часів; проаналізувати практику оцінювання роботи судів (спеціалізованих судів) у Франції, Польщі, Австралії та США; визначити правові та організаційні засади оцінювання роботи судів в Україні.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому проаналізовано процес оцінювання роботи судів в контексті розгляду справ щодо окремих категорій громадян, під новітнім кутом для вітчизняної правової доктрини вивчено зарубіжний досвід у даній сфері, вперше осмислено морально-етичні засади оцінювання роботи суду.

Виклад основного матеріалу

Задля розуміння морально-етичних засад оцінки роботи судів, які виступають первинними та системоутворювальними по відношенню до організаційних та правових, на початку дослідження з'ясуємо історичний шлях становлення категорій «суд» та «суддя», у тому числі на рівні перших цивілізацій в історії людства та релігій, які надавали даним категоріям сакрального, «божественного» змісту.

Німецький науковець M. Stolleis зазначає, що більшість великих релігій малюють профіль судді, який судить дії людей, коли вони потрапляють у царство мертвих. Цей «суддя» порівнює добрі та злі вчинки одне з одним і приймає рішення про покарання чи винагороду. Так було і в стародавньому Вавилоні, і в стародавньому Єгипті, і в християнській традиції. Наша колективна історична свідомість, наголошує дослідник, зберігає ідеальні профілі цього судді: його символами є терези та караючий меч. Він усе бачить і вирішує справедливо. Його вирок не підлягає оскарженню. Він є «останньою інстанцією» [3, с. 204]. Це свідчить про тісний взаємозв'язок правосуддя з релігією та мораллю, що бере свій початок із стародавніх часів. Відповідно і стрижневі, світоглядні аспекти діяльності судів та формування особистості судді можна простежити саме на рівні аналізу даних історичних періодів, релігійних учень та персоналій, які виступали «первісними суддями». Зазначимо, що ці «первісні судді» втілювали в собі «вселенську справедливість», відповідно, їх дії та рішення, описані в окремих джерелах, не могли оцінюватися з точки зору «істинності» чи «неістинності», адже сам їх образ втілював у собі «істину». Подібна точка зору в часи Середньовіччя набула гіпертрофованих рис, штучно зменшуючи значення окремої осо-

бистості, її інтелекту, вмінь та навичок у порівнянні з орієнтиром єдиного «Судді», до якого в усій її гріховності людині ніколи не дорівнятися.

Нам імпонує позиція M. Stolleis, який, характеризуючи шлях інституційного та організаційно-управлінського становлення судів, зазначає, що представники аграрних суспільств вважають більш корисним перенести суперечки з клану на «громадські інтереси», таким чином нейтралізувати їх і зробити контрольованими. Так, постає суддя, незалежний від кланів, будь то вождь чи король, який тепер бере на себе функцію регулювання основних етнічних асоціацій. Підійшовши від цього етапу до ранньої розвиненої міської цивілізації, як відмічає дослідник, ми відразу виявимо розвинену судову систему. Правитель міста або фараон, вища рада або жрець є правителями судів. Це стосується стародавньої Месопотамії, Єгипту та стародавнього Ізраїлю [3, с. 205]. Так, описаний на даному етапі суддя-правитель також втілює у своїй особі «суддю-Бога», рішення якого є священними та не можуть бути оскаржені.

У політичній же реальності Європи 16-18 століття у країнах, які перейняли римське право, судді або ради суддів утворюють самосвідому професію з академічною освітою, репутація якої зростає завдяки тому факту, що держава наділила певну особу спеціальними повноваженнями, а саме приймати остаточні рішення [3, с. 207]. Таке прогресивне бачення професії судді супроводжується і зміною підходів до процесу оцінювання як такого, в основу якого покладена вже не воля правителя, не «промисел Божий», а закони логіки та мислення, засновані на конкретних аргументах.

Так, P. Bondy виокремлює такі критерії оцінювання, як релевантність, достатність та прийнятність, що вписуються в метатеорію раціонального переконання в істинності висновку. Релевантність набору передумов до висновку, безсумнівно, важлива для того, щоб аргумент виконав свою мету. Тобто такі передумови мають бути актуальними. Достатність також є ключовим критерієм, якщо немає достатньої підтримки висновку, то не можна раціонально прийняти істинність висновку на основі запропонованих аргументів [4, с. 154].

Словацька дослідниця Z. Palovicova виокремлює «Strong Evaluation» як модель практичного міркування в процесі оцінювання, що постає альтернативою утилітаристському та кантіанському процедуралізму. Дана модель заснована на легітимізації конкретних моральних вимог. Крім того, в їх обґрунтуванні враховується мотивація. Це дозволяє показати значення цінностей і оцінок у житті людини. Науковиця намагається відповісти на такі питання, як: Що означає оцінка на основі «Strong Evaluation»? Яка її природа? Яка роль у житті людини? Яке це має значення для етики? [5, с. 564].

Так, ми глибоко поділяємо позицію дослідниці щодо морально-етичного базису процесу оцінювання будь-якої діяльності, у тому числі й роботи суду. Проте важливою складовою такого оцінювання виступає і пошук відповідного ідеалу, зразку не лише на рівні універсальних морально-етичних координат, але й у практиці функціонування судів, у тому числі й в інших країнах, співставленні та узагальненні такої практики з її одночасною екстраполяцію на вітчизняні соціально-економічні та політико-правові реалії. Узагальнення такого зарубіжного досвіду дозволяє визначити розуміння оптимальних правових та організаційних засад оцінювання роботи судів. Зокрема, ми проаналізуємо підходи до оцінювання роботи судів у Франції, Польщі, Австралії та США.

M. I. Inshyn, O. V Pchelina., T. M. Yamnenko, H. V. Tatarenko зазначають, що у Франції законодавче закріплення системи оцінювання діяльності суддів відбулося у 2005 році. Проведення відповідного оцінювання сприяє ефективності та якості правосуддя в країні. Цінність проведення належного оцінювання полягає в тому, що воно дає змогу оцінити не лише професійні, а й особистісні якості суддів, спонукати їх до кращої роботи та вироблення нових підходів до роботи. Така система оцінювання, на думку французьких вчених, набагато краща за рейтингову систему, яка діяла у Франції з 15 травня 1850 р. [6, с. 247]. Науковці відмічають, що французький законодавець, розробляючи окреслену систему

оцінювання, велику увагу приділив забезпеченню принципів автономії та незалежності суддів. Тому гарантії об'єктивності цієї системи оцінювання обов'язково проходили через фіксацію показників, які не допускають відхилень у бік будь-якої особистої оцінки. Оцінювання формально ґрунтується на звіті про професійну компетентність, який включає елементи, які дозволяють оцінювачу оцінити досягнення цілей і отримані результати оцінюваним суддею (що зазвичай передбачає, що професійні цілі були поставлені заздалегідь) [6, с. 248].

Щодо польського досвіду оцінювання роботи судів, то провідним суб'єктом, на якого покладається така діяльність, виступає голова суду. До числа завдань голови суду з оцінювання роботи суду входять зокрема: аналіз судової практики у суді з точки зору оцінки рівня її одноманітності та витребування роз'яснень правових положень, які на практиці викликають сумніви; перевірка дотримання суддями правил розподілу справ; аналіз статистичних матеріалів щодо роботи наглядових суддів, зокрема стану ефективності правосуддя; поточне або періодичне спостереження за ходом провадження в окремих справах, якщо виявлено обставини, які свідчать про їх провадження з порушенням закону [6, с. 247].

Досвід окремих держав світу, зокрема і Австралії, дозволяє нам сформувати розуміння процесу оцінювання роботи судів як такого, який враховує забезпечення особливих інтересів окремих категорій населення, що потребують специфічних підходів у здійсненні правосуддя. Так, E. Marchetti зазначає, що звичайні методи оцінки не в змозі реалізувати принципи «самовизначення, управління та розвитку», що лежать в основі індивідуальних і колективних прав, що містяться в Декларації ООН про права корінних народів [7, с. 259]. Дослідник підходить до того, що так звані «місцеві суди для винесення вироків» в Австралії – це суди, створені згідно з узгодженою практикою у містах регіонального рівня, які залучають до судових процесів звичайних учасників процесу, а також поважних членів з корінної громади, у якій засідає суд. Водночас діяльність таких судів регулюються законодавством штатів і територій Австралії, а не звичаями корінного населення [7, с. 260]. Науковець наголошує на тому, що при розробці методології оцінювання таких судів вкрай необхідно провести консультації з людьми, які беруть участь у реалізації такої програми здійснення правосуддя, орієнтованої на корінне населення, щоб краще зрозуміти контексти, культурні особливості, в яких працюють програмні механізми [7, с. 271]. Як бачимо, ефективний процес оцінювання роботи суду з урахуванням етнічних та інших чинників може породжувати інституційні зміни в судовій системі, зумовлювати появу принципово нових судових органів.

У США також впроваджуються нетипові моделі здійснення судочинства відносно окремих категорій населення, зокрема функціонують так звані спеціалізовані суди з питань психічного здоров'я та суди з питань наркотиків, які також потребують адаптивної системи оцінювання їх роботи.

Колектив американських дослідників у складі A. Christy, R. Boothroyd., J. Petrila та S. Mehra у своїй статті аналізує діяльність першого в США такого суду, Суду з питань психічного здоров'я округу Бровард. Дослідники зазначають, що при оцінюванні роботи таких судів необхідно визначити основні змінні, що представляють інтерес та джерела для збору цих даних. Слід також оцінити точність цих джерел. Якщо ці джерела не є точними, як вказують науковці, потрібно буде розробити інші методи збору інформації та/або запропонувати та впровадити зміни в системах даних. Необхідно визначити персонал для збору цих даних, пам'ятаючи про проблеми з робочим навантаженням і необхідність навичок, пов'язаних із роботою з такими даними. Системи даних, основні змінні та персонал, який буде залучено до цієї роботи, відрізнятимуться залежно від заявлених основних цілей судів та конкретних, можливо, специфічних для певної громади, проблем зацікавлених сторін [8, с. 241].

Суди з питань наркотиків, як зазначають E. Wolfe, J. Guydish, W. Woods, B. Tajima, існують з 1989 року. Дослідники аналізують результати системи оцінювання програми суду з наркотиків у Сан-Матео, Каліфорнія,

яка була розроблена, щоб задокументувати історію програми, вивчити сильні сторони програми та сфери вдосконалення, оцінити ролі та відносини між різними залученими агенціями та описати вплив суду з питань наркотиків на системи правосуддя та лікування від наркозалежності. Методи оцінювання включали перегляд наявних програмних документів суду щодо наркотиків, інтерв'ю з ключовими зацікавленими сторонами та фокус-групи з учасниками суду щодо наркотиків [9, с. 379]. Дане дослідження дозволяє осмислити роль громадського та наукового оцінювання роботи суду. Подібне оцінювання є більш ініціативним, охоплює широкий спектр методів та підходів.

На основі аналізу інших зарубіжних досліджень ми можемо також виокремити економічне оцінювання, що відображає співвідношення вигод і витрат та економічні наслідки реалізації судів з наркотиків у США [10, с. 381]. Водночас окремі науковці акцентують увагу на самому форматі проведення оцінювання, зокрема його змінах в умовах карантинних обмежень. Так, E. Hartsell та J. Lane у рамках дослідження, спрямованого на оцінку роботи суду, планували проведення особистих фокус-груп та інтерв'ю з командою суду та учасниками процесу, а також особисте спостереження за судовими засіданнями команди. Проте це було неможливо з березня 2020 року по червень 2021 року в зв'язку з карантинними обмеженнями, тому дослідники адаптували поточний план оцінки за допомогою інтерв'ю з використанням сервісу Zoom і платформи з управління даними та досвідом Qualtrics [11, с. 627].

В Україні оцінювання роботи судів відбувається на рівні Ради суддів України та Державної судової адміністрації України. Відповідно до Положення про Раду суддів України остання в період між з'їздами суддів є вищим органом суддівського самоврядування і діє для вирішення питань внутрішньої діяльності судів. Рада суддів України сприяє створенню належних організаційних та інших умов для забезпечення нормальної діяльності судів і суддів, утвердження незалежності та авторитету суду, забезпечення захисту суддів від втручання в судову діяльність, підвищення професійного рівня суддів та працівників апарату судів, а також підвищення рівня роботи з кадрами у судовій системі [12].

Державна судова адміністрація України відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 виконує такі повноваження з оцінювання роботи суду, як вивчення практики організації діяльності судів, розроблення і внесення у встановленому порядку пропозицій щодо її вдосконалення; вивчення кадрових питань апарату судів, прогнозування потреби у спеціалістах, замовлення на підготовку спеціалістів; забезпечення умов для підвищення кваліфікації працівників апарату судів, створення системи підвищення кваліфікації; організація роботи з ведення статистики; організація комп'ютеризації судів для здійснення судочинства; взаємодія з відповідними органами та установами, в тому числі інших держав, з метою вдосконалення організаційного забезпечення діяльності судів тощо [13].

Водночас окремі повноваження Державної судової адміністрації України з оцінювання роботи врегульовані підзаконними нормативно-правовими актами, зокрема Наказом Державної судової адміністрації України «Про затвердження Методики аналізу діяльності судів» № 286 від 07.06.2018, відповідно до якого Державна судова адміністрація України щокварталу аналізує діяльність судів для прийняття об'єктивних управлінських рішень щодо покращення стану розгляду судових справ та раціонального використання бюджетних коштів. Зокрема, досліджуються ефективність розгляду судових справ (організаційний аспект) та ефективність використання ресурсів (економічний аспект) [14].

Рішенням Ради суддів України від 02.04.2015 № 28 затверджено рамкову систему оцінювання роботи суду в Україні, яка визначає відповідні стандарти, критерії, показники та методи оцінювання роботи суду, у тому числі позначено необхідність розробки методичного посібника для суддів щодо використання даної системи оцінювання [15].

Висновки

Задля розуміння світоглядних та морально-етичних засад оцінки роботи судів, які виступають первинними та системоутворювальними по відношенню до організаційних та правових, на початку дослідження з'ясовано історичний шлях становлення категорій «суд» та «суддя», у тому числі на рівні перших цивілізацій в історії людства та релігій, які надавали даним категоріям сакрального, «божественного» змісту.

У контексті морально-етичних засад наголошено на тісному взаємозв'язку правосуддя з релігією та мораллю, що бере свій початок із стародавніх часів. Відповідно і стрижневі, світоглядні аспекти діяльності судів та формування особистості судді можна простежити саме на рівні аналізу даних історичних періодів, релігійних учень та персоналій, які виступали «первісними суддями».

З часом прогресивне бачення професії судді супроводжувалося і зміною підходів до процесу оцінювання як такого, в основі якого покладена вже не воля правителя, не «промисел Божий», а закони логіки та мислення, засновані на конкретних аргументах.

Важливою складовою оцінювання роботи суду виступає і пошук відповідного ідеалу, зразку не лише на рівні універсальних морально-етичних засад, але й у практиці функціонування судів, у тому числі й в інших країнах, співставленні та узагальненні такої практики з її одночасною екстраполяцію на вітчизняні соціально-економічні та політико-правові реалії. Узагальнення такого зарубіжного досвіду дозволяє визначити розуміння оптимальних правових та організаційних засад оцінювання роботи судів. Зокрема, нами були проаналізовані підходи до оцінювання роботи судів у Франції, Польщі, Австралії та США. У тому числі осмислено роль зарубіжного досвіду громадського та наукового оцінювання роботи суду, яке є більш ініціативним, охоплює широкий спектр методів та підходів.

В Україні оцінювання роботи судів відбувається на рівні Ради суддів України та Державної судової адміністрації України. Система оцінювання роботи суду в Україні затверджена Рішенням Ради суддів України від 02.04.2015 № 28, яким визначено відповідні стандарти, критерії, показники та методи оцінювання роботи суду.

Перспективними напрямками подальших досліджень визначено подальше наукове осмислення процесу оцінювання роботи судів в контексті розгляду справ щодо окремих категорій громадян, вивчення у цьому контексті зарубіжного досвіду, подальше міждисциплінарне осмислення морально-етичних засад оцінювання роботи суду.

Література

1. Chong A., Cozzubo A. On Judicial Reform and Corruption in Developing and Transition Economies: Working Paper. Georgia: International Center for Public Policy. Georgia State University, 2019. 11 p.

2. Rahmati M., Sheidaeian M., MirKhalili S., Darabi S. Principle of supervision of criminal procedure. *Amazonia Investiga*. 2019. № 7 (14). P. 187-196.

3. Stolleis M. The profile of the judge in the European tradition. *Trames-Journal of the Humanities and Social Sciences*. 2008. № 12 (2). P. 204-214.

4. Bondy P. Truth and Argument Evaluation. *Informal Logic*. 2010. № 30 (2). P. 142-158.

5. Palovicova Z. The Nature of Strong Evaluation. *Filozofia*. 2010. № 65 (6). P. 564-573.

6. Inshyn M. I., Pchelina O. V., Yamnenko T. M., Tatarenko H. V. Experience of foreign countries on exercising departmental control over the activities of judges and the possibility of its application in Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2020. № 9 (29). P. 243-249.

7. Marchetti E. Nothing Works? A Meta-Review of Indigenous Sentencing Court Evaluations. *Current Issues in Criminal Justice*. 2017. № 28 (3). P. 257-276.

8. Christy A., Boothroyd R., Petrila J., Mehra S. Evaluating the Efficiencyand Community Safety Goals of the Broward County Mental Health Court. *Behavioral Sciences & the Law*. 2005. № 23. P. 227–243.

9. Wolfe E., Guydish J., Woods W., Tajima B. Perspectives on the drug court model across systems: A process evaluation. *Journal of Psychoactive Drugs*. 2004. № 36 (3). P. 379-386.

10. Logan T., Hoyt W., McCollister K., French M., Leukefeld C., Minton L. Economic evaluation of drug court: methodology, results, and policy implications. *Evaluation and Program Planning*. 2004. № 27 (4). P. 381-396.

11. Hartsell E., Lane J. Initial lessons learned during a remote drug court evaluation during the COVID-19 pandemic. *Journal of Crime & Justice*. 2022. № 45 (5). P. 627-645.

12. Про затвердження Положення про Раду суддів України: Рішення XII позачергового з'їзду суддів України від 20.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0002415-14#Text.

13. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text.

14. Про затвердження Методики аналізу діяльності судів: Наказ Державної судової адміністрації України від 07.06.2018 № 286. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N_286_18.

15. Рішення Ради суддів України від 02.04.2015 № 28. URL: https://rsu.court.gov.ua/rsu/rishennya/risksjdfh/.

MORAL AND ETHICAL, ORGANIZATIONAL AND LEGAL PRINCIPLES OF EVALUATING THE WORK OF COURTS IN UKRAINE AND WORLDWIDE

In order to understand the worldview and moral and ethical principles of evaluating the work of courts, which are primary and system-forming in relation to organizational and legal ones, the historical path of the formation of the categories «court» and «judge», including at the level of the first civilizations in history, is clarified in the article humanity and religions, which gave these categories a sacred, «divine» meaning.

In the context of moral and ethical principles, the close relationship of justice with religion and morality, which originates from ancient times, is emphasized. Accordingly, the core, worldview aspects of court activity and the formation of a judge's personality can be traced precisely at the level of analysis of data from historical periods, religious teachings and personalities who acted as «original judges».

It is noted that over time, the progressive vision of the judge's profession was accompanied by a change in approaches to the assessment process as such, which is based not on the will of the ruler, not on «God's providence», but on the laws of logic and thinking, based on specific arguments.

It is emphasized that an important component of evaluating the work of the court is the search for a suitable ideal, a model not only at the level of universal moral and ethical principles, but also in the practice of the functioning of courts, including in other countries, comparing and generalizing such practice with its simultaneous extrapolation to domestic socio-economic and political-legal realities. The generalization of such foreign experience allows to determine the understanding of the optimal legal and organizational principles for evaluating the work of courts. In particular, we analyzed approaches to evaluating the work of courts in France, Poland, Australia and the USA. Including the role of foreign experience of public and scientific evaluation of the work of the court, which is more proactive, covers a wide range of methods and approaches.

It is noted that in Ukraine, evaluation of the work of courts takes place at the level of the Council of Judges of Ukraine and the State Judicial Administration of Ukraine. The system of evaluation of the work of the court in Ukraine was approved by the decision of the Council of Judges of Ukraine dated April 2, 2015 No. 28, which defined the relevant standards, criteria, indicators and methods of evaluation of the work of the court.

Key words: evaluation, courts, formation of judiciary, morals, legal principles.